37 V 6045.

CHOV KANÁRŮ.

NAPSAL J. V. CHMELAŘ.

V PRAZE.
KNIHKUPEC A. REINWART NAKLADATEL
1902.

Za 60 haléřů.

Chov kanárů.

Poučení o odrůdách kanárů, jich rozplemenění, výcviku, krmení i nemocech.

UNIVERS PRAG. BIBLIOTHECA

Napsal

J. V. Chmelař.

(Rukopis poctěn čestnou cenou dvou dukátů na III. velké výstavě drůbeže a ptactva, pořádané »Českým Spolkem pro chov ptactva a drůbeže v Plzni.«)

V PRAZE.

KNIHKUPECTVÍ A. REINWART, NAKLADATELSTVÍ.

1902.

Předmluva.

Chovu kanárů, ač není dosud rozšířen, jak by zasluhoval, kyne v budoucnosti značný rozkvět. Literatura naše však je dosud v oboru tomto chuda. Proto odhodlal jsem se na základě svých i od jiných chovatelů sebraných zkušeností napsati toto dílko, které by hlavně začátečníkům bylo pomůckou. Nepředkládám dílko toto snad jako úplně dokonalé, ale žádám za mírné posuzování jeho vad a nedostatků; než přece doufám, že poslouží dotud, dokud od povolanější snad strany nebude napsáno dílo dokonalejší.

Ku sepsání spisku tohoto vedla mne ta okolnosť, aby se chov kanárů rozšířil, jednak za příčinou šetření hmyzožravého ptactva pro zemědělství tak důležitého, jednak proto, že by si chovem kanárů mnohá rodina zajistila ne nepatrný vedlejší příjem.

Bude mi nejlepší odměnou, docílím-li úspěchu třeba jen částečného a bude-li dílko příznivě přijato.

Spisovatel.

I. Účel chovu kanárů.

1. Proč chováme kanáry?

Kanáry chováme hlavně pro líbezný jich zpěv, ale chov jejich má také velikou důležitost národohospodářskou a vychovatelskou.

2. V čem záleží národohospodářská a vychovatelská důležitost kanárů?

Národohospodářská důležitost kanárů záleží v tom, že chovem kanárů zachraňujeme každoročně sta a sta zpěvavých, v hospodářství tak užitečných ptáků. Zajisté nejvíce mladých ptáků zhubeno jest dětmi, v jichž domácnosti ptáků není.

Dětem je vrozena jakási chtivost po ptactvu a není-li záhy krocena a obrácena v jemný cit a lásku, tu pro upokojení své chtivosti ničí děti hnízda a hubí ptáčky. Než má-li dítě ptáka v kleci, ošetřuje-li, krmí a napájí jej, tu přilne k němu láskou velikou, kterou pak přenáší i na ptactvo na svobodě žijící, jehož si pak váží, jež miluje a šetří. A v tomto pěstování citu a vzbuzování lásky záleží vychovatelská důležitost kanárů, neboť žádný pták nehodí se tak pro chov v kleci jako kanár. Až bude kanár v každém obydlí v městě i na vsi domácím přítelem, pak teprve přestanou dospělí i děti hubiti užitečné ptactvo.

II. Životopis, plemena a odrůdy kanára.

1. Odkud pochází kanár?

Kanár pochází z „Kanárských ostrovů“ kteréž jsou v Atlantickém oceanu jihozápadně.

od Španělska na nulltém poledníku a na 30° sev. šířky. Tam žije jako u nás vrabec, hnízdí nejraději na mladých, štíhlých stromech, v březnu snáší vajíčka bledě zelená s hnědými skvrnami, právě taková, jako kanár ochočený. Mláďata líhnou se po 13 dnech, čtyřikrát do roka; zůstávají v hnízdě, dokud nejsou náležitě opeřena, po kterouž dobu je zvláště sameček starostlivě krmí. Jako u kanára ochočeného, tak i u divokého sedí na vejcích jen samička; sameček sedává na blízkém stromu vysoko ve větvích, odkudž zaznívá krásný jeho zpěv, jako by samičku vybízel k vytrvalosti. Tamní kanáři jsou barvy zelené, živí se výhradně potravou rostlinnou, a zvláště jim chutnají sladké plody fíků, kteréž i náš ušlechtilý kanár rád požívá.

2. Jak a kdy se dostal k nám?

Loď plující od kanárských ostrovů do Palerma vezla také množství kanárů. Poblíž pobřeží Italského se ztroskotala a kanáři zalétli na ostrov Elbu, kdež našli tak příznivé poměry, že se tam bez lidského přičinění rozplemenili a jistě by byli úplně zdomácněli, kdyby je Vlaši nebyli vyhubili. Před úplným ještě vyhubením, asi v druhé polovici XV. století, dostali se odtamtud do Italie, dále do Tyrol a odtud do celého světa.

V Tyrolsku zabývali se v druhé polovici minulého století tou měrou chovem kanárů, že jim byl výnosným pramenem příjmů. Rozcházeli se s kanáry do celého světa a den rozchodu světili jako veliký svátek.

3. Která hlavní plemena kanára známe?

Známe *plemeno původní* neboli *kanára divokého* a *kanára ochočeného* či *kulturního*.

4. Která jsou plemena podružná?

Plemena podružná jsou: *kanár obyčejný,*

který je nejvíce rozšířen, je otužilý a plodný, ale nemá pro zpěv ani pro obchod zvláštní důležitosti.

Kanár holandský jest plemene buď *pařížského, bruselského, brabantského* a *harckého.*

5. Která z těchto plemen mají pro nás důležitosť?

Největší důležitost má pro nás *plemeno harcké,* pročež jen o tomto ve spisku bude pojednáno, neboť ostatní podružná plemena se u nás buď ani nechovají, anebo zřídka.

6. Kde byl kanár v nynější dokonalosti hlavně vychován?

Asi před 150 lety dostal se kanár také do horské krajiny harcké, v první řadě do sv. Andreasberku, kde chudí horalé kanára tou měrou zušlechtili, že je dnes kanár harcký nejhledanějším, nejlépe placeným i nejrozšířenějším.

Jak znamenitý obchod vede se s harckým kanárem, o tom svědčí, že ku př. jen ve sv. Andreasberku vychová se ročně přes 40.000 samečků v ceně přes 200.000 zl. Jediný obchodník C. Reiche v Alfeldu prodal od července r. 1882. do dubna 1883 do Nev-Yorku 120.000 samečků, do jižní Ameriky 10.500, do Australie 5600, do jižní Afriky 3000, do Anglie, Francie, Ruska a Rakouska 30.000 a v Německu samém 12.000 samečků. Podobných obchodníků je v Německu na sta. I do zemí koruny sv. Václavské dováží se mnoho kanárů, ač v poslední době i u nás počíná se chov jejich utěšeně rozmáhati.

7. Nedá se oblíbené plemeno harcké již více zušlechtiti?

Harcký kanár chová se již po dlouhou dobu, u některých pak chovatelů zvláštní kmen v pokrevenství a tím se stalo, že je dnes čá-

stečně zvrhlý, choulostivý, k nemocem náchylný, což uznávají i sami tamní chovatelé. Původní harcký kanár u nás dlouho nevydrží, o čemž mám několik smutných zkušeností. Proto je na chovatelích našich, aby horského kanára učinili otužilejším a vůbec dokonalejším.

8. Jakou barvu má harcký kanár?

Co do barvy rozeznáváme osm hlavních odrůd:

1. **Odrůda zelená** (barva kanára divokého — praotce kanárů). Křídla jsou zelená jako moře (zeleň mořská), někdy hnědošedá, ba i hnědá. Ptáci mívají obyčejně velkou hlavu, což ovšem nemá vlivu na zpěv, ale na výstavách mají kanáři s pravidelnou hlavou za stejných jinak okolností vždy přednost.

2. **Odrůda bledožlutá**, také **plavá**; ptáci jsou pohodlní, mají velmi dlouhá křídla, což je postavě jejich na úkor.

Plavý kanár na štíhlých nohách s malou hlavičkou bývá hledán a dobře placen.

3. **Odrůda žlutá.** Pták je vzorem bezvadného a čistokrevného kanára. Postava pyšná, ušlechtilá činí na výstavách nejlepší dojem, jakož i malá hlavička, delší krček a štíhlé nožky poutají pozornost. Chov jest velmi obtížný, protože mají žlutí kanáři řídké perutě a po delší plemenitbě jsou kanáři skorem holí, což se jen velmi pečlivým výběrem plemenného materiálu dá poněkud zameziti.

Čistě žlutá odrůda dá se udržeti chovem v třetím pokolení.

4. **Odrůda hnědožlutá** má nejvíce milovníků, a ptáci této odrůdy jsou nejladnější.

5. **Odrůda zeleno-strakatá** s bledožlutou barvou základní s perutěmi z části zelenými,

z části bledožlutými má většinou povahu odrůdy zelené.

6. **Odrůda zlato-strakatá** s čistě žlutou barvou základní.

Kanáři této odrůdy jsou krásní, cenní a hledaní, zvláště mají-li silnou kostru a malou hlavičku.

7. **Odrůda bledo-hnědožlutě strakatá,** velmi krásní to ptáci.

8. **Odrůda hnědožlutě strakatá** s čistě žlutou barvou základní; ptáci jsou výteční plemeníci, ale nelze jich snadno získati. Ostatně mají kanáři dle různé barvy také různá jména; tak kanáři žlutí, na hlavičce a na křídlech šedě, zeleně, černě neb hnědožlutě zbarvení zovou se *vlašťovky;* žlutí kanáři na hlavičce a na jednom křídle tmavě zbarvení jsou *polovlašťovky;* kteří mají hlavičku a záda tmavá, jmenují se *sedlatí; plosky* (šedé neb černé) mají jen hlavičku zbarvenou; *straky* jsou všichni nepravidelně zbarvení kanáři. *Čistě bílí* vyskytují se zřídka. Každá barva má své milovníky, ale hlavní věcí je zpěv, nikoli barva.

9. Co jest příčinou různé barvy kanárů?

Všeobecně se tvrdí, že různé zbarvení kanárů je následek krmiva, podnebí a křížení. Krmivo a podnebí má bez odporu veliký vliv na barvu perutí; tak krmí-li se častěji vejci, ptáci žloutnou, krmí-li se zrnem, blednou.

Křížením (s konopkou, zvonkem, stehlíkem) nedá se zvláštní odrůdy docíliti, a kříženci takoví mezi sebou se k odchovu nehodí, leda že by se mísili s ptáky čistokrevnými.

Krmí-li se kanáři dobrým *červeným pepřem* (Cayenne), dostávají barvu načervenalou.

10. Jak se červeným pepřem krmí?

Jakmile mladí, čistě žlutí kanáři dosáhnou

stáří 6—8 neděl, tedy krátce před pelicháním, počnou se krmiti červeným pepřem, a to zvolna, z počátku jen v malých dávkách. Dobře utlučený pepř dává se do vaječného krmiva (na tvrdo vařená vejce s rozstrouhaným rohlíkem neb sucharem).

Když tomu kanáři zvykli, přidává se stále, až se dává jednomu kanáru kávová lžička pepře, vedle přiměřeného množství krmiva zrnitého. Krmivo s pepřem kanárům dobře chutná, a po třech nedělích dostávají nádech červený, po 8 pak týdnech jsou krásně červení. Pak se pepřem krmiti přestane, ale před pelicháním vždy 2—3 týdny opět se jim podává. Červený kanár je krásný a drahý. Krmení červeným pepřem nemá ani na zdraví ani na zpěv škodného vlivu, ba červení kanáři zpívají ohnivěji. Červení kanáři jsou zvláště oblíbeni a dobře placeni v Anglii.

III. Výběr kanárů k plemenění.

1. V který čas se vybírají kanáři k plemenění?

Samičky opatřují se již v září a říjnu, protože *a)* v ten čas jest nejlepší výběr (chovatelé nemají ještě vyprodáno — velkoobchodníci kupují později), *b)* stáří samiček dá se snáze poznati, než pak na jaře, *c)* samičky jsou levnější, *d)* můžeme samičky lépe přezimovati a krmiti než obchodníci. Na dobrém chovu samiček mnoho záleží.

Samečkové mají se zakoupiti v prosinci a lednu, kdy jsou již v plném zpěvu.

2. Jací mají býti plemenní kanáři?

Samečkové a samičky mají býti úplně vyvinutí, zdraví a bezvadní. Zpěv samečků má býti bezvadný, samičky nechť jsou z dobrého

kmene, aby dobře vysedaly, mladé pečlivě ošetřovaly a krmily. Samečkové i samičky mají býti z jednoho plemene. Kanár, který slyšitelně nedýchá, když jej uchopíme a přidržíme k uchu, ku plemenění se nehodí, poněvač má z pravidla choré plíce. Staří samečkové a mladé samičky plodí více samiček, mladí samci a staré samičky více samečků. Churavý sameček plodí obyčejně mnoho samiček.

3. Jaký jest zdravý kanár?

Zdravý kanár jest v pohybech rychlý, obratný a pružný, má oči jasné, peří hladké, prsa masitá, břicho (zvláště sameček) poněkud vpadlé (zvláště dobrá známka plemenná). Zpěv jest čistý a ohnivý, postava štíhlá a všecky části těla bezvadné.

Při žrádle má si počínati rychle, v zobu se dlouho nehrabati, zobati rychle, sotva zobne, již hlavu vzhůru.

Dobré samičky k plemenění jsou ty, které nemají červeného břicha. Zdraví kanáři jsou vůbec prosti žlutavých pupínků.

4. Jak staré mají býti samičky k plemenění?

K plemenění mají se upotřebiti samičky mladé, loňské, z prvního neb druhého hnízda. Samičky pozdní nejsou ještě náležitě vyvinuty v čas páření. Přes 4 léta staré samičky se k plemenitbě nehodí.

5. Které vlastnosti mají ještě míti plemenné samičky?

Samičky mají dobře seděti, mladé dobře krmiti a ošetřovati, což bývá dědičné. Milostné jejich volání má býti čisté a nesmí se často opakovati. Rozumí se samo sebou, že mají býti kmene ušlechtilého.

6. Které samičky nehodí se k plemenitbě?

K plemenitbě nehodí se samičky, které zpívají, jichž milostné volání je ostré a nepříjemné, které se hašteří, druhé s hnízd shání, hnízda bourají, vajíčka ničí a samy nenasedají, které mají červené břicho a které mladě oškubávají.

7. Jak staří mají býti samečkové plemenní?

Nejlepší jsou mladí a silní samečkové z prvního a druhého hnízda, po těch docíliti lze více mužského potomstva. O pozdních říci lze to, co o samičkách bylo uvedeno. Nejvyšší stáří buď 4 roky.

8. Které vlastnosti má míti plemenný sameček?

Plemenný sameček má býti ohnivý, zpěv jeho ať je čistý, zvučný, bez nepříjemných tur a má býti z ušlechtilého plemene. Který má vlastnosti samiček pod 6) uvedené a který samičku i při zasedání znepokojuje, k plemenitbě se nehodí.

9. Jak lze dobré plemenné kanáry získati?

Nejlépe nakoupením od svědomitého chovatele, který chová po delší dobu ušlechtilý kmen.

10. Jak se přezimují kanáři plemenní?

Samečkové přezimují se v klecích o samotě, samičky ve větších klecích pohromadě v místnosti aspoň 6—8° R teplé. Samečkové po vypelichání budtež krmeni čistou řepkou a 1—2krát týdně krmivem vaječným. Samičky po vypelichání dobrou řepkou a dvakrát neb třikrát týdně přidá se jim trochu lesknice a loupaného ovsa. Před pářením přidává se oběma malá dávka vejce s houskou, aby krmivu tomu zvykli. Čerstvou odraženou vodu každodenně oběma, někdy kousek jablka a na drobno utlučené skořápky ze slepičích vajec.

11. Co lze všeobecně doporučiti s ohledem na kanáry plemenné?

Kdo chce kmen svůj zušlechtiti a má dobré samičky, tomu postačí zakoupiti samečky jiného kmene. K plemenitbě sluší vybrati materiál nejlepší. Přílišné plemenění krevní nutno rozhodně zavrhnouti, poněvač potomstvo je slabé, zjemnělé, schoulostivělé a churavé. Občasné opatření jiné ušlechtilé krve je nevyhnutelné.

IV. Zob kanárů.

1. Co žere kanár vůbec?

Kanár je zrnojed, mladí však mají míti zob původu zvířecího. Kanár není vybíravý. Při pouhé řepce vydrží léta, ale při plemenění má míti zob rozmanitý: řepku, lesknici, loupaný oves, lněné semeno, mák, semenec, proso, semeno salátové, zelenou píci, měkké a sladké plody, slaninu, mravenčí vajíčka, roztlučené skořápky nebo vápennou omítku.

2. Jak účinkují různá krmiva a kdy se jich upotřebí?

Mravenčí vajíčka jsou drahá, pročež mají jen podřízenou úlohu; kde si je může chovatel sám opatřiti, nechť přidává je mladým vedle vajec; jsou zdravá, snáze ztravitelná než vejce, a mláďata po nich dobře rostou.

Řepka (letní, sladká) jest nejdůležitějším krmivem. Má býti dobře vyzrálá, barvy červeno-hnědé, chuti příjemně nasládlé, jako je vlašský ořech. Řepka se snadno kazí, jestli po vymlácení na velkých hromadách se ponechá a denně nepřehazuje. Stuchlá a plesnivá je kanárům škodná, ale nasype-li se do ní prach z dřevěného uhlí, dobře se vše promíchá a pak se prach vyvěje, zlepší se. Původní jakosti ovšem nenabude.

Nesvědomití obchodníci míchají řepku se řepkou zimní, starým semenem řepným a zelným, řepce podobným, ale jinak neupotřebitelným. Starou řepku kropme, aby ji mláďata snáze strávila; kropí se jen denní spotřeba, shrne se na hromádku a po půl hodině se v suchém šatě vyválí, aby změkla a prachu pozbyla. Řepka je nejzdravějším krmivem pro kanáry.

Lesknice obsahuje mnoho škroboviny, má chuť vlašského ořechu, je záživná i sílivá, při plemenitbě nevyhnutelná, užívá se jí také ku podráždění lenivých kanárů ku zpěvu. Přílišné množství lesknice působí zpěv cvrčivý a hlučný. Chraptiví kanáři se po lesknici uzdravují.

Semenec má býti vždy úplně dozrálý, v kterémž stavu má bělavě šedou slupinu; nedozrálý je barvy zelenavé. Má tvrdou slupku, proto se snadno nezkazí. Kanárům je nejmilejším zobem, je velmi živný, ale brzo po něm kanáři ztloustnou a lenivě zpívají. Hodí se kanárům slabým, sešlým ve směsi s řepkou. Denní spotřeba se rozmačká a rozmačkaným se krmí. Ležel-li by rozmačkaný delší dobu na vzduchu, zažlukne.

Mák dobře vyzrálý, vyschlý, nestuchlý je kanárům lékem při průjmu, dává-li se v malém množství. Při odchovu mladých míchá se také do vaječného krmiva. Ve větším množství krmen po delší dobu činí kanáry ospalými.

Bílé proso účinkuje jako mák, je velmi moučnaté, podává se kanárům jako pochoutka, a to kanárům sešlým, jimž řepka nechutná.

Lněné semeno má účinek projímavý, užívá se ho v malém množství při pelichání, má však býti dobře uzrálé.

Semeno salátové je lékem při lehkých katarech, občerstvuje a působí živě zelenou barvu peří.

Oves loupaný je snadno ztrávitelný, velmi moučnatý, občerstvuje a je vhodný všem kanárům při žaludečních nemocech.

Vejce je nejdůležitější pokrm mláďatům. Na tvrdo vařené se rozstrouhá, smísí s nastrouhanou houskou neb sucharem a prodělá, aby směs tvořila drobečkovitou hmotu, v níž vejce převládá.

Slanina je prospěšná zvláště samicím, dává-li se jim aspoň 14 dní před pářením. V době plemenění je takřka nepostrádatelná.

Skořápky z vajec na drobno roztlučené jsou při plemenění nepostrádatelné; podporují trávení a účinkují na vývin kostry a peří.

Zelené krmivo podporuje zažívání a vůbec vývin kanárů měrou neobyčejnou; za parných dnů je zvláště občerstvující, slabě projímá a koná při výchovu mladých platné služby.

3. Která krmiva jsou při odchovu mláďat nejdůležitější?

Řepka, krmivo vaječné, loupaný oves a lesknice úplně stačí při pravidelném průběhu. Jeví-li samičky nechuť ku krmení, přidá se pro změnu něco semence, máku a prosa. Nesmí také chyběti utlučené skořápky a slanina. Zelené krmivo a sladké ovoce (jablka a hrušky) jen za parných dnů a nesmí býti mokré, sice by způsobilo zhoubný průjem.

4. Které rostliny se upotřebují za zelené krmivo a jak účinkují?

Salát, ptačinec, straček, zelený klas jitrocelu a smetanka. Tato poslední obsahuje fosforečnaté soli, které tvoří krev a dodávají kostře pevnosti, pročež zvláště mladým kanárům se hodí. Zvláště rádi požívají kanáři mladou řepku a lesknici; obě můžeme síti do květníků, abychom jimi krmili i v zimě.

5. Která vejce jsou zvláště vhodná ku krmení mladých?

Čerstvá vejce od slepic, které shánějí potravu venku, neboť ta obsahují mnoho bílkovin a tuk tvořících látek ku vytvoření krve, svalstva a peří. Pro 20 ptáků i s mláďaty stačí jedno větší vejce.

6. Proč se vejce míchá s houskou, chlebem neb sucharem?

Za příčinou docílení vhodného poměru mezi látkami krvotvornými a dechovými.

7. Jak se připravuje suchar ku míchání s vejcem?

Z 52 dílů nejlepší pšeničné mouky, 9 dílů cukru, 10 dílů másla, 27 dílů mléka a 2 dílů kvasnic připraví se těsto, z něhož se upekou v peci neb v troubě malé koláčky. Tyto mají býti dosti tvrdé, aby se dobře strouhaly. Na jedno vejce dají se 2 lžíce strouhánky z housky neb sucharu. Tu i onde doporučují se také vaječné svítky pro kanáry, ale tyto vejce se strouhánkou žerou raději.

8. Může vaječné krmivo také škodlivě působiti?

Vaječné krmivo působí škodlivě tenkráte, bylo-li špatně připraveno a podáváno v nevhodný čas. Tu způsobuje nepravidelné zažívání, což mívá za následek i smrt.

V. Pohlaví a stáří kanárů.

1. Jak se pozná pohlaví kanárů?

Nejspolehlivější známkou pohlaví je zpěv. Mladý sameček, jakmile počne sám žráti, vydává souvislý, cvrčivý zpěv, kdežto samička vydává jen několik nesouvislých tonů. Sameček je štíhlý, intensivně žlutý, po případě tmavěji a živěji zbarvený, zvláště na kořenu zobáčku,

na hlavě, hrdle a na zádech; má tlustou, kulatou hlavu a pyšné držení těla. Samička je bledší, na hlavě, kolem očí a zobáčku bělavě žlutá a má zašpičatělou hlavičku. Pupíček na řiti, v němž pohlavní ústrojí je uloženo, jest u samečka špičatý a ku předu nachýlený, u samičky široký a přímý. Ku zjištění této známky vezmeme kanára do ruky nožkami vzhůru, přidržíme ocásek a peří na zadku rozfoukneme, čímž pupíček odkryjeme. Kdo by nemohl pohlaví poznati, ať zavěsí ptáka ve větší kleci do okna, aby naň slunce občas svítilo; sameček počne za nedlouho zpívati, kdežto samička jen sem i tam poskakuje a trhaně cvrká.

2. Zpívají také samičky?

Někdy zpívají samičky tak krásně a ohnivě, že i znalec je za samečky považuje, ale bývá to zřídka.

3. Kterak se pozná stáří kanárů?

Mladí mají nohy hladké, staří šupinaté; drápky na nohou jsou u starších delší a u samiček, které plemenily obyčejně zastřihnuté.

VI. Míšenci.

1. Jaký účel má křížení?

Křížení provádí se hlavně pro zálibu a pro vychování různě zbarvených ptáků.

2. Jak se provádí křížení?

Ku křížení béře se vždy čistě žlutá kanáří samička a sameček ptáka divokého, s nímž křížiti chceme. Kříží se v jednoženství. Sameček má býti mladý, ochotčený a zdravý. Nejlepších samečků docílíme, dáme-li kanáří samičce vysedět vejce ptáka divokého a vylíhnutých samečků upotřebíme. Divocí ptáci páří se později, a proto máme je k páření nutiti dobrým krmením, nebo zavěšením samečka vedle kanáří

samice na několik neděl před pářením. Míšenci dědí barvu perutí po obou rodičích, a zbarvení jejich bývá někdy překrásné. Zpěvem nerovnají se dobrým kanárům, ale déle vydrží.

3. Čím se krmí míšenci?

Míšenci se krmí zobem kanářím a to co možno smíšeným.

4. Páří se míšenci mezi sebou?

Pokusy bývají z většího dílu bezvýsledné; v jednotlivých případech se to zdaří, ale v třetím kolenu podléhají míšenci všeobecnému zákonu přírodnímu: dostávají barvu kanárů.

5. S kterými ptáky kříží se kanár obyčejně?

a) S čížkem. Míšenci jsou podobni čížku, jsou bledě- nebo žlutě zelení; co do barvy jsou nejkrásnější z míšenců, mají tuhé živobytí a a pěkně zpívají, dostanou-li dobrého cvičitele-kanára.

b) Se stehlíkem. Míšenci bývají pěkně zbarvení (nejkrásnější jsou tak zvané vlašťovky), jsou otužilí, krásně zpívají a dosahují stáří i 20 let. Po druhém, třetím vypelichání dostávají živější barvy.

c) S konopkou. Míšenci jsou hnědošedí nebo skvrnití. Mají-li dobrého cvičitele, zpívají líbezně.

d) Se zvonohlíkem. Barva šedá, zelená neb skvrnitá. Má míti dobrého cvičitele. Mohou se dále rozplemeňovati.

e) S citrínkou. Míšenci žluto-zelení s krásným, příjemným zpěvem.

f) S hejlem jen těžko dají se míšenci vychovati, za to příjemně zpívají.

Také se kříží kanár se zvonkem, pěnkavou, vrabcem, jiřicí severní, čečetkou, strnadem a t. d.

VII. Rozplemeňování kanárů.

1. Kdy se má s plemeněním započíti?

Čím větší teplota v místnosti, kde se kanáři chovají, tím dříve můžeme s plemeněním započíti. Kde panuje stálá teplota 12—16° R. může se započíti již v druhé polovici února, t. j. v tu dobu se dají samičky k samečkům, aby se spářily.

2. Jak mají býti zařízené klece k vysedění?

Klec má býti dosti prostranná, aby v ní měli kanáři pohodlí, zvláště aby mladí se mohli dobře pohybovati. V malých klecích mladí zakrní. Klec pro jeden párek má býti aspoň 60 *cm* dlouhá, 40 *cm* vysoká a 30 *cm* široká. Pro 1 samečka s 2—4 samičkami má býti 1 *m* dlouhá, 90 *cm* vysoká a 50 *cm* široká.

Jednomu samečkovi dává se 1—4 samičky.

3. Je prospěšnější jednoženství nebo mnohoženství?

Prospěšnější je mnohoženství, neboť má-li kanár jen jedinou samičku, často ji znepokojuje, chce se s ní každou chvilku pářiti, čehož následek je, že samička opouští předčasně vajíčka i mladé a činí přípravy k opětnému spáření. V přírodě ovšem rozplemeňují se v jednoženství, ale tam může si sameček voliti družku dle libosti, čemuž v zajetí tak není.

4. Plemení se kanáři také mimo klec?

K plemenění můžeme voliti také místnosti, pokoje a t. d. Tam mohou kanáři volně poletovati, pročež zove se chov takový l é t a v ý.

5. Má chov létavý zvláštní výhody?

Při létavém chovu je krmení pohodlnější, rychlejší a příplodek je co do množství lepší.

6. Má chov létavý své vady?

Ano, a to velmi závažné; přehled je velmi obtížný, odstranění svárlivců někdy nemožné,

zdravotní stav ptáků celkem neuspokojivý a nebezpečí pokrevního chovu veliké. Chov létavý lze jen nejzkušenějšímu chovateli doporučiti. Může se prováděti s 3—10 samečky s přiměřeným množstvím samiček, což řídí se dle místnosti. Při chovu létavém dávají se jednomu samečku 4 samičky.

7. Který způsob plemenitby je nejlepší?

Nejlepší je plemenitba v kleci a v mnohoženství.

8. Na čem hlavně závisí zdar příplodku?

Zdar příplodku závisí hlavně na místě, kde klec máme. Klec je nejlépe zavěsiti na místo, kam ranní paprsky sluneční po několik hodin dopadají. Nejhorší místo je nade dveřmi poblíž oken, kde kanárům škodí průvan, jenž je mláďatům nebezpečný.

9. Které krmivo je při plemenitbě nejlepší?

Dle zkušeností nejvyhlášenějších chovatelů je nejlepším krmivem letní řepka, která se před krmením spaří vřelou vodou, anebo aspoň studenou vodou navlhčí a pak se na lněném hadru usuší. Dále krmivo vaječné, po kterém kanáři nejlépe prospívají. Vaječného krmiva nesmí se dávati hned mnoho najednou, nýbrž pozvolna přidávati, jinak nesou samičky mnoho čistých vajíček.

10. Jaká mají býti hnízda?

Nejlepší jsou hnízda ze slámy neb vrbového proutí upletená; také dřevěné vysoustruhované a flanelem potažené misky konají dobrou službu.

11. Která látka je nejlepší ku vystlání hnízd?

Nejlepší je na drobno rozstříhaná cupanina ze starých lněných látek. Bavlněná cupanina je příliš hustá a těžko ze spodu propouští vzduch, tak že se mláďata pod samičkou mohou udusiti.

12. Které látky mohou sloužiti místo lněné cupaniny?

Místo lněné cupaniny poslouží chlupy z hovězího dobytka, které před upotřebením dlužno spařiti, aby na nich nezůstala nějaká nakažlivina. Látka ku vystlání hnízda má býti bílá, protože jiné barvy kanáři nemilují.

13. Má hnízdo upraviti chovatel, nebo se to ponechá samičce?

Chovatel může dáti na dno hnízda trochu suchého, měkkého mechu a trochu cupaniny, pak dá přiměřené množství cupaniny do některého rohu klece, odkudž sameček i samička si potřebné množství do hnízda donesou.

14. Kam se zavěsí hnízdo?

Hnízdo se zavěsí nejlépe blízko u stropu a zevně na přední stranu klece v malé klícce, v jakých se obyčejně kanáři zasílají. Samo sebou se rozumí, že se jeden nebo dva dráty velké klece na tom místě vytáhnou, aby byl přístup volný. Ostatně zavěšují se hnízda také dovnitř klece, ale potom je v kleci stále plno nečistoty od mladých.

15. Kolik hnízd potřebuje jedna samička?

Jedna samička potřebuje z pravidla dvě hnízda; pro tři samičky postačí jich pět.

16. Jak se mají v kleci zaříditi krmelce (místa ku krmení)?

Krmelce buďte postaveny tak, aby ani nečistota ani vlhko při koupání jim neškodilo, a nejlépe blízko dvířek, aby se samičky zasahováním rukou daleko do klece neplašily.

17. Čeho třeba při plemenitbě vůbec šetřiti?

Třeba šetřiti největší čistoty. Klece mají se před početím plemenitby dobře vápenou vodou umýti a čistou vodou opláknouti. Nemají-li ka-

náři vždy čisto, rozmohou se hrozní jejich mučitelé — roztoči.

18. Má se dávati kanárům při plemenění voda ku koupání?

Voda se jim má dávati, neboť kanáři se rádi koupají. Že by koupání samiček mělo škodlivý vliv na vývin zárodků ve vejcích, jak mnozí tvrdí, je rozhodně nesprávné. Zárodek ve vajíčku je mnohem otužilejší než vylíhlé mládě, protože jej chrání před vlhkem a zimou skořápka. Odumře-li zárodek ve vajíčku, je to vinou poškození, znečistění anebo velkého tepla v místnosti, následkem čehož vejce vyschne. Vajíčkám je prospěšné, když se samička koupá a vajíčka občas povlhčí.

19. Může koupání také škoditi?

Koupání škodí tenkráte, když se znečistěná voda hned po koupání neodstraní a čerstvou nenahradí, protože pak ji ptáci pijí a mohou tak požíti všelikou nečistotu a nakažlivinu po nemocných, následkem čehož pak mnohdy mláďata umírají.

20. Který z kanárů dá se první do klece ku spáření?

Nejdříve se dá do klece sameček, aby se ve větší kleci po dlouhé samovazbě poněkud zotavil; asi za týden dají se k němu samičky. Kanárům obého pohlaví přistřihnou se na nohou příliš dlouhé drápky, aby jimi vajíčka z hnízda nevyházeli.

21. Nač se má při plemenění zvláště hleděti?

Při plemenitbě má se zvláště hleděti na zdravotní stav kanárů. Nemocný pták se ku plemenění nehodí, ano ohrožuje i zdravé. Proto onemocní-li některý, nutno jej ihned odstraniti a do zvláštní klece k pozorování a léčení uzavříti. Většina nemocí pochází od těžce ztravi-

telného krmiva vaječného, pročež je nutno, onemocní-li některý, ihned dávati jednoduchý zob. Ve 14 dnech obyčejně se uzdraví a pak se může opět k plemenění upotřebiti, ale má býti stále bedlivě pozorován.

22. Jak se chovají kanáři, když přišli do hromady?

Nejprve počnou se po kleci pronásledovati; samičky, které stále přátelsky spolužily, vedou nyní urputné půtky, jako by jedna druhou zničiti chtěla. I samci při létavém chovu si tak vedou. V několika dnech nastane však v kleci klid, když si byl sameček svou první lásku vybral. Potom páří se i s jinými samičkami, které pak počnou si upravovati hnízda. Samičky, které v čas páření vydávají neustále cvrčivé zvuky, odstraňme, neboť je obava, že budou tak činiti i když budou míti mladé, čímž je pokazí. To též říci lze i o samcích.

Také dlužno odstraniti samičky, které si vlastního hnízda neupravují, společnicím do hnízd lezou, hnízda jim bourají, s vajec je shání a vajíčka snad rozklobávají, mladé oškubávají a jim nohy a zobáčky ožírají. Je-li sameček takový, staň se mu podobně.

23. Kdy počne samička nésti a kolik snáší vajíček?

Asi za 2—3 dny po upravení hnízda počne samička nésti a snáší každodenně mezi 5. a 7. hodinou ranní jedno vajíčko. Po druhém vajíčku neopustí již hnízda, leda pro ukojení hladu a žízně. Snáší 4—5 vajíček, zřídka šest. Vajíčka jsou podlouhlá, špinavě-bílá s tmavými tečkami na širším konci. Skořápka má veliký počet pórů, jimiž se zárodku dostává potřebného kyslíku. Jsou-li póry špínou, trusem a pod. ucpány, obyčejně zárodek zahyne.

24. Co činí sameček, když první samička nasedla?

Jakmile jedna samička nasedla, počne sameček opět zpívati. Samička má snad dlouhou chvíli a sama vybízí samečka, aby zpíval. Zníť občasně z hnízdečka: Cicicici, cicicici — a dobromyslný sameček uposlechne, zazpívá a donese jí něco do zobáčku. Zpíval by, jako když byl prve sám, ale druhá samička mu nedá pokoje; tu má něco na práci, zas mu chce něco důvěrného sděliti a hned zas, jako by jí žárlivost posedla, honí jej po celé kleci.

A jak by nežárlila, když vidí, že on ta nejlepší sousta z krmelce vybírá a své vyvolené donáší? Než všechny hněvy i mrzutosti snáší sameček bez reptání a ještě zpěvem chovatele svého obveseluje.

25. Kdy se líhnou mladí kanáři?

Čtrnáctého dne po snesení prvního vajíčka je zárodek úplně vyvinutý a vylíhne se.

26. Mají se tři první vejce odebrati a pak ku čtvrtému opět přidati?

Mnozí chovatelé k tomu radí, ale není toho třeba. Docílí se tím, že se mladí vylíhnou najednou, ale je to nepřirozené a přivádí se tím samička do velkých rozpaků. Mimo to může chovatel snadno vajíčko rozbíti, nebo špatně uložiti, čímž se zkazí. Z těchto důvodů nedoporučuji odebírání vajíček.

27. Co bývá příčinou čistých vajec?

Příčiny jsou různé; buď je sameček příliš veliký, nebo samička mnoho opeřená, buď je samička příliš tlustá nebo chladnokrevná oproti oplození, anebo je sameček samičce odporný a pod.

28. Kdy nesou samičky postřepky (vejce beze skořápky)?

To se stává, nemají-li látek k vytvoření

skořápky, jako vápna, staré omítky, roztlučených skořápek a pod. Také mají-li churavý vejcovod.

29. Kolikrát má se sameček se samičkou pářiti, aby všechna vajíčka byla dobrá?

Stane-li se to v pravý čas, dostačí, když se páří jen jednou.

30. Jak se rozezná dobré vejce od čistého a kdy?

Jako vejce slepičí a husí, tak se prohlížejí devátý den po snesení prvního vejce i vajíčka kanáří. Které vejce je tmavé, to je dobré t. j. oplozené. Vejce držíme palcem a ukazováčkem proti světlu a vajíčka světlá odstraníme. Ani není potřeba vejce prohlížeti, poněvač samička vejce čisté obyčejně sama vyhodí. Někdy se však stane, že samička prudce z hnízda vyletí a třeba dvě vajíčka vyhodí. V tom případu, jsou-li neporušená, vložme je opět do hnízda, neboť slabé zastuzení vejcím neškodí, zvláště v poslední době vysedání.

31. Co je příčinou smrti zárodku ve vejci?

Příčinou smrti jest nejobyčejněji znečištění vajíčka (viz otázku 23.); jiné příčiny jsou: třeba i nepatrné poškození, nedostatek potravy ve vejci, což se stává u samiček špatně přezimovaných, které nemají k tvoření vajíček potřebných šťáv; také suché a dusné teplo v místnosti, čímž vajíčka vysychají (zárodek potřebuje ku svému vývinu jistý stupeň vlhkosti), konečně zastuzení, když samička po delší dobu vejce nezahřívá, buď že byla vyplašena, buď špatně sedí, anebo pro roztoče seděti nemůže.

32. K čemu má chovatel po vylíhnutí mladých hlavně přihlížeti?

Samička první den mladých neopouští a stále je zahřívá; teprve druhého dne, mnohdy i třetího, počne je pravidelně krmiti. V tomto

přirozeném pochodu nesmíjí chovatel vyrušovati a snad s hnízda sháněti, aby krmila. Mláďata první dva dny nepotřebují potravy, ale tepla. Pak je povinností chovatele, aby pilně pozoroval, zdali staří mláďata dobře a pravidelně krmí. Neděje-li se tak a staří místo krmení se někde v koutku milují, nutíme samičku změnou a předložením různého krmiva ke krmení. Pakli ani to nepomůže, podložíme mláďata samičce, která dobře krmí a jíž i sameček pomáhá. Sameček z pravidla krmí mláďata jen své první lásky. Podložení to se děje rychle a nepozorovaně.

33. Doporučuje se umělé krmení?

Nechce-li samička krmiti a mláďata nemůžeme jiné podložiti, buď že nejsou ve stejném stáří, nebo že jiné samičky nemáme, nutno se k umělému krmení odhodlati. To děje se tak, že pomocí dřívka vkládáme jim rozžvýkané vejce se sucharem do zobáčků. Kuřáci mají si před tím dobře ústa vymýti. Krmiti můžeme jen tenkráte, mají-li mláďata volátka úplně prázdná a při dotknutí zobáčky otvírají; ale nesmíme je příliš nacpati. Počnou-li staří krmiti, pak hned přestaňme. Jest však umělé krmení práce páravá a nevděčná, poněvač obyčejně mláďata umírají.

34. Jak si zajistíme samičky do zásoby, kdyby některá nechtěla seděti nebo krmiti?

Samičky, které mají čistá vajíčka, ponechají se na nich seděti; kdyby některá na dobrých vajíčkách seděti nechtěla, podložíme vajíčka dobrá a vybéřeme čistá; kdyby některá nechtěla krmiti, podložíme místo čistých vajíček ona mláďata.

35. Co je příčinou, že některá samička, která z počátku dobře krmila, mláďata opustí?

Podobné případy vyskytují se tenkráte,

jsou-li samičky při krmení často vyrušovány buď svými společnicemi, nebo chovatelem samým, anebo dostávají-li trvale mnoho těžce ztravitelného krmiva.

36. Proč zůstávají mnohá mláďata holými ač jsou pečlivě krmena?

Příčinou toho je nedostatek fosforečňanu vápenatého a podobných látek ku vytvoření peří potřebných. Nedostatek ten odstraníme roztlučenými skořápkami, které při plemenění nikdy v kleci chyběti nemají. Jsou-li příčinou holosti roztoči, dáme mladé do čistého hnízda.

37. Co je příčinou holohlavosti mladých?

Jednou příčinou toho je, páří-li se chocholatý sameček s chocholatou samičkou. Proto dávejme do páru buď jen chocholatého samečka, nebo jen samičku. Druhá příčina je dědičná následkem přílišného pokrevního chovu.

38. Kdy se mladí kanáři svádějí a jak se dále ošetřují?

Asi za 14 dní po vylíhnutí vylézají mladí kanáři z hnízda a zkoušejí, dovedou-li již po kleci skotačiti; z většího dílu se jim to daří; pohyby jejich jsou z počátku nemotorné, ale za několik dní jde to již vesele. Ale někteří staří ptáci mají ošklivý zvyk, že mladým vyškubávají peří, čímž tito slábnou a někdy následkem nachlazení umírají. Příčiny této necnosti jsou různé; buď je to vada dědičná, nebo nedostatek vhodného materiálu ku stavbě hnízda, nedostatek látek živočišných, anebo nezbednost. Je-li to vada dědičná nebo nezbednost, odstraňme ihned takového ptáka, aby se tomu druzí od něho nenaučili; je-li to nedostatek látek, dodejme jim potřebného, a vada pomine. Potřebujíť zajisté kanáři ku tvoření peří látek původu živočišného a nemají-li jich, vyškubávají a vyssávají mladé,

tučné brky mláďatům. Proto nutno při plemenitbě a při pelichání krmiti mravenčími vajíčky nebo aspoň slaninou, která se každých 14 dní má obnoviti. Nepůsobí-li ani tyto prostředky, dejme mladé do malé klícky s hodně odstávajícími příčkami, postavme do velké klece, a staří je budou tak dobře krmiti, jako kdyby volně po kleci poskakovali.

39. Kdy počne samička poznovu nasedati?

Dříve ještě než mladí opustí hnízdo, činí samička přípravy k opětnému nasedání, snáší cupaninu a upravuje nové hnízdo, nebo snáší cupaninu do starého a ukládá ji pod mladé. Proto je dobře v čas zavěsiti hnízdo nové, aby samička mladých ze hnízda nevyháněla, neboť těmto velmi prospívá, mohou-li se ve spolek v hnízdě zahřívati, a příští plemeno má hnízdo čisté, trusem neznečistěné.

40. Jak nakládati s mladými po svedení?

Dovoluje-li tomu místo v kleci, ponechají se mladí po 5—6 neděl se starými pohromadě; pak teprve se odstraní a hned dle pohlaví roztřídí. Samičky mohou zůstati v místnosti plemenné, ale samečky dejme do místnosti jiné, aby se nenaučili zpívati po samičkách. Dáme jim pak dobrého zpěváka, aby se učili po něm zpívati. Mohou se ponechati pohromadě ve veliké kleci, kdež je dvakrát denně krmíme krmivem vaječným (na 40 kanárů jedno vejce), lesknicí, řepkou a loupaným ovsem. Také se jim dá do klece nádobka s jemně utlučenou solí, zavěsí se jim kousek slaniny a občas dostanou kousek jablka a utlučených skořápek. Po kleci potrousí se trochu ovsa a semence, aby měli mladí zlatouškové nějakou hračku a z dlouhé chvíle vzájemně se neškubali.

41. Proč se dává mladým kanárům dobrý předzpěvák?

Vlohy ku zpěvu jsou mladým samečkům vrozené, ale mají se tyto vlohy dobrým zpěvákem povzbuditi a zdokonaliti. Předzpěvák má zpívati bezvadně, má býti téhož kmene a dává se s mladými buď dohromady, nebo se také zavěsí zvlášť vedle, ale tak, aby jej mladí dobře viděli. Kdo chce míti dobré zpěváky, má dáti dobrého předzpěváka, který nebyl téhož roku k plemenitbě připuštěn, nebo jen jednou a to při prvním nasedání.

VIII. Výcvik mladých kanárů.

1. Jak dlouho ponechají se mladí samečkové pohromadě?

Doba ta závisí na době plemenění, poněvač dle této jsou samečkové vyvinuti. Ptáci z prvního nasedání mohou se osamotiti již koncem srpna, kdežto pozdější ponechají se ještě pohromadě, aby se vyvinuli a sesílili. Osamotí se nějakou dobu před pelícháním, nebo až vypelichali. Mezi pelícháním se tak státi nemůže, poněvač každá změna je ptákům velmi nebezpečná, jednak že se v pelichání zarazí, jednak zpěv utrpí. Osamocení před pelícháním je prospěšnější než po pelichání, protože jsou ptáci pokojnější, spíše se ve zpěvu vycvičí a rychleji vypelichají.

2. Proč se samečkové osamocují?

Účel toho je, aby si navykli klidnému, jemnému a plnému zpěvu, čehož dosáhnou klidem ničím nerušeným. Také je může chovatel lépe pozorovati, lenivé ku zpěvu povzbuzovati a špatné zpěváky ihned odstraniti, což je obtížnější, ba i nemožné, jsou-li stále pohromadě. Jen v samotě může se řádný zpěvák vychovati!

3. Jakých klecí užívá se pro osamocení?

Na Harcu mají pro osamocení zvláštní klícky jen 19 *cm* dlouhé, 10 *cm* vysoké a 14 *cm* široké. Tamní chovatelé užívají tak malých klecí z nedostatku místa, omlouvajíce tuto okolnost tím, že kanáři nemajíce místa ku skotačení, jen zpěvu se oddávají. Ovšem zůmyslně zamlčují, že kanár nezpívá snad jen z nedostatku jiného zaměstnání, nýbrž že zpívá z nadšení a k radosti chovateli i sobě. Takové těsné klícky jsou zdraví ptáků škodlivé, jsou pravými mučírnami, v nichž ptáci zdraví pozbývají a záhy umírají. Klece po osamocení mají býti aspoň 35 *cm* dlouhé, 25 *cm* vysoké a 20 *cm* široké.

4. Čím se krmí osamocení samečkové?

Z počátku se krmí způsobem dosud obvyklým, po vypelichání navykáme je na řepku, dávajíce jim občas kousek jablka. Taková jednoduchá strava jde jim dobře k duhu a pěkně při ní zpívají.

5. Jak se chovají osamocení samečkové první dny?

První dny jsou smutní, divocí a přestanou zpívati, ale za několik dní vpraví se do nových poměrů. Pak vsuňme mezi jednotlivé, těsně k sobě zavěšené klece tenká prkénka, aby se neviděli.

6. K čemu má chovatel při osamocení mladých samečků přihlížeti?

Kdo chce míti z ptáků dobré zpěváky, má je teď bedlivě pozorovati: zvláště má hleděti na to, zdali zpívají s otevřeným nebo zavřeným zobáčkem, jaké tury vydávají, a shledá-li, že některý sameček zvyká špatnému zpěvu, má jej hned odstraniti. Ptáci při výcviku nesmí býti ničím vyrušováni, mají býti pravidelně krmeni a napájeni, a také klece mají se

pravidelně čistiti. Hlavní podmínkou dobrého zpěvu jest uzavřený zobáček a naduté volátko.

7. Které tury a zvuky pokládají se všeobecně za závadné?

Za závadné pokládají se „vysoké ostré píšťaly“, „vysoké dlouho tažené zvonce“, ostré volavé zvuky jako: cit, cii, cis, vist, tšerr, šnapp, a i ai, ei ei, cia cia, gai gai, vai vai, pak tury tvrdé a s nosovým přízvukem. Samečky, kteří takto zpívají, dejme ihned do jiné místnosti, klece zastřeme (zatemněme) a přidejme jim dobrého předzpěváka; nepomůže-li ani to, hleďme se jich co nejdříve zbaviti, jinak nám zkazí celý kmen.

8. Kdy se odporučuje zatemnění samečků?

Samečků z výtečného kmene zatemňovati netřeba, oni i bez zatemnění výtečně zpívají; samečky však z kmenů špatnějších, dopouštějí-li se ve zpěvu různých výstředností, zpívají-li příliš hlasitě, zatemníme na nějaký čas, ale ne na dlouho, poněvač světlo a čerstvý vzduch jsou jim nevyhnutelně potřebny. I v tomto ohledu na Harcu hrozně hřeší, nechávajíce mladé samečky po celé měsíce zatemněné, čímž ptáci podléhají různým plicním chorobám.

Zatemníme-li ptáka, má přece na pokrm a nápoj viděti, a nesmí zatemnění trvati nepřetržitě déle než 2 měsíce.

9. Jak se zatemnění provádí?

Nejlepší způsob je zatemnění celé místnosti záclonami, neboť tak mají ptáci aspoň čerstvý vzduch. Jednotlivý pták dá se do klece se stěnami z mléčného skla, nebo se klec ověsí řídkou látkou, aby sameček viděl na zob a nápoj.

10. Jak se zavěsí předzpěvák?

Předzpěvák se zavěsí tak, aby všichni mladí, osamocení kanáři jej dobře slyšeli. Je-li

mladých samečků více než 20, mají býti již předzpěváci dva. Jak se mladí samečkové od předzpěváka naučí, tak zpívají z pravidla po celý život.

11. Doporučují se místo předzpěváka umělé pomůcky?

Umělé pomůcky jsou podnes ještě nedostatečné, chybí jim přirozená svěžest hlasu i nemohou předzpěváka nahraditi.

12. Kdy jsou mladí samečkové vycvičeni?

Většina samečků je obyčejně do konce prosince vycvičena. Kteří dosud náležitě nezpívají, z těch nebudou nikdy dokonalí pěvci, kdybychom je do nejtemnějšího sklepa zavřeli.

13. Jak se vychovají večerní zpěváci?

Většina zdravých a dobře hleděných kanárů harckých zpívá i večer. Krmíme-li kanára před večerem, a je-li jeho klec náležitě osvětlena, bude v krátkém čase večerním zpěvákem, což je mnohým chovatelům i držitelům příjemné Zpívá-li však kanár mnoho v noci, brzo vysílí.

IX. Zpěv harckých kanárů.

1. Co lze všeobecně říci o zpěvu kanárů?

Mnoholetým chovem změnila se barva, podoba i zpěv kanárů tou měrou, že nemožno dnes původního kanára s naším srovnávati. Ušlechtilý harcký sameček je zjevem půvabm a svým zvonivým, flétnovým, rachotivýmbetavým zpěvem vzbuzuje pravý obdiv. Zpěv ušlechtilého kanára je souladný, plnozvuční celek, plný okouzlující svěžesti a dojímavosti. Ale praví mistři jsou i mezi kanáry vzácností a mají velikou cenu. Většina kanárů zpívá více méně chybně, zpěv jejich nynějším požadavkům nevyhovuje, ale pro mírnou cenu (8—16 K za kus) jsou dosti význačným předmětem

obchodu. Zvláštní záliba mnohých chovatelů pro čistý zpěv zabíhá příliš daleko; dociluje se sice zpěvu čistého, ale jednostranného, který imponuje znalcům, ale nikoli širšímu obecenstvu, čímž chov kanárů postrádá důležitosti národohospodářské. Širšímu obecenstvu líbí se zpěv rozmanitý, třeba ne docela čistý mnohdy lépe, než zpěv pěvce znalci za výtečného prohlášeného.

2. Jak má kanár zpívati?

Dle požadavků chovatelů má kanár zpívati klidně, čistě a dlouze, bez nádechu zlozvuku, v hluboké poloze zvuku, se zobáčkem uzavřeným a nadutým volátkem; přechod z jedné tury do druhé má býti jemný a přednes měkký. Čím delší přednes, čím rozmanitější a hlubší zpěv, tím cennější pták. Kanáři s vysokými turami, které tvoří jen jazykem, jsou obyčejným zbožím obchodním.

3. Které základní zvuky má míti zpěv kanárů?

Jemní a dobří pěvci mají za podklad zpěvu samohlásky **o** a **ý**, s nimiž spojují souhlásky **r** a **d**. Samohlásky mají býti plné, kulaté nikoliv chřestivé, souhláska **r** rovněž kulatá, **d** musí měkce vyznívati. Samohlásky **e**, **i**, z části také **a** jsou ve zpěvu méně cennými. Souhláska **i** tvoří základ zpěvu zvonivého, je však lépe, vyznívá-li čistě jako **y**. Nenáviděné ve zpěvu jsou **n**, **s**, **v**, **z** a slabiky **ri**, **re**, jakož i **vi**, **va**, **vae**.

4. Jak se jmenují jednotlivé druhy zpěvu?

Pro zpěv kanárů není dosud jednotného pojmenování.

Některé druhy zpěvu mají pojmenování všeobecně ustálené, jiné druhy na rozličných místech rozličné. Znalci jsou jakž takž sjednoceni o názvech jistých druhů zpěvu, ač i při tom osobní záliba vadí nezřídka jednotě.

Nejobvyklejší názvy jsou: zpěv zvonivý, dutozvučný, klokotavý, bublavý, cvrčivý, šeptavý, trilkový, knora, píšťaly.

5. Který zpěv je nejcennější?

Nejcennější je zpěv dutý, knora, píšťaly, duté zvonění a zpěv zvonivý. Všechny ostatní tury jsou dle náhledů panujících méně cenné, a na výstavách se jich valně nevšímá. Některé se do celku zpěvu hodí a ty se při odměňování trpí, některé se vůbec zavrhují. Pro těchto pět druhů zpěvu vymýtilo se mnoho druhů jiných, snad i cennějších.

Někteří chovatelé počínají již opět zavádět zpěv rozmanitý, jemuž obecenstvo dává přednost.

6. Který zpěv zove se dutým?

Tento nejcennější zpěv vůbec počíná souhláskou *r*, která se pak při zpěvu tratí, že jí ani nepozorujeme. Základním tónem je *ý* v různých polohách zvukových. Kanár má zpívati s uzavřeným zobáčkem, nadutým volátkem a dmoucími prsy. Čím více se blíží *y* samohlásce *u*, čím ostřeji a kulatěji proznívá *r*, tím je zpěv dokonalejší.

Rozeznává se pak dutý zpěv obloukovitý (nejcennější), hluboký, koktavý, jemný, dušený a rovný (tento nejméně cenný.)

7. Co je knora?

Knora je basem zpěvu kanářího, jest po dutém zpěvu nejcennější a zní jako *arrr* nebo *orrr*. Čím hlouběji, plněji a silněji vyznívá, tím je lepší. Zaznívá-li jako *errr*, má méně ceny. Jen knora kulatě, dlouze a plným hlasem přednesená lahodí uchu. Rozeznáváme knoru tichou a jemnou, hlubokou, širokou a divokou. Poslední dvě jsou méně cenné.

8. Který zpěv zove se píšťalou?

Základním tónem píšťaly jsou *ý* a *a* spojené se souhláskami *d* nebo *t*. Píšťaly jsou příjemnou změnou ve zpěvu, nesmí však býti ostré a trhané a nesmí se často opakovati.

Pozvolnou hlubokou flétnou nebo píšťalou se kanár takřka zotavuje, a ona mu slouží za přechod k jiným turám. Jsou různého druhu: duté, hluboké flétny, (znějící jako *du du* nebo *tu tu*), píšťaly nosní *(tnýj tnýj)*, ne tak krásné jako první a konečně píšťaly znějící jako *báj báj*.

9. Po čem poznáme duté zvonění?

Toto je podobno zpěvu dutému a zní jako duté pozvolné údery na zvon. Počíná obyčejně souhláskou *l*, která se však ihned ztrácí a zpěv pak vyznívá jako *r ýllýj llý llýll*.

10. Který zpěv jmenuje se zvonivým?

Tento zpěv zní jako rychlé nepřetržité zvuky malých zvonků. Je z hlavních tur nejméně cenný a snadno se zvrhne. Nejpříjemnější je zvonění jemné, koktavé, méně cenné silné a bez ceny zvonění špičaté.

11. Které druhy zpěvu trpí se výminečně?

Výminečně trpí se zpěv cvrčící a tak zvané špičaté vytahování.

12. Který zpěv zoveme cvrčícím?

Cvrčící zpěv vyluzován je v rychlém tempu a podobá se cvrkotu cvrčka polního. Zní jako hlásky *i* a *r* ve spojení. Tura tato nemá prsních zvuků a proto se jí chovatelé co možno vyhýbají; avšak kanáři vyluzují ji se zvláštní zálibou, pročež ji ve zpěvu trpěti nutno. Tura tato poslouchá se dosti dobře, nezní-li dlouho, neopakuje-li se často a počíná-li s *y*, po němž následuje *r*, kdežto obráceně zpěv znešvařuje. Tvrdý a špičatý zpěv cvrčící je bezcenný.

13. Který zpěv zove se špičatým vytahováním?

Zpěv tento sestává z jednotlivých, pozoruhodných, dlouhých zvuků jako by pocházejících ze sklíčených prsou; zvuky jsou buď vysoké s hlasem ku konci padajícím, anebo počínají tóny hlubokými a přecházejí na konec do vysokých. Jsou-li tvrdé a příliš vysoké („špičaté“), jsou bezcenné a nepřípustné.

Dovoleno je vytahování hluboké, měkké a jemné, jež je podobno zvukům natahujících se nástěnných hodin.

14. Které druhy zpěvu jsou ještě známé?

Známy jsou ještě tyto druhy zpěvu:

a) Vodní bublání, které zní jako bublající potůček, nebo jako když vyléváme vodu z láhve.

b) Vodní trilek je velmi krásný, silně se chvějící dutý zpěv na *ý* a podobá se šplouchání vody.

c) Zpěv klokotavý zní v obyčejné formě jako *ni ni ni* v mírném tempu, nebo se podobá jedné sloce zpěvu slavíčího *dlo dlo dlo dlo dlo dlo dlo dlo* atc.

d) Zpěv smějící je delší trilek počínající hláskou *h*, k níž se připojuje *ý* neb *oe*, *a*, *o* jako zvuk základní. Obě tury jsou velmi krásné, ale vzácné.

e) Šeptavý trilek počíná souhláskou *m*, nebo b, také *l* ve zdlouhavém tempu.

f) Zpěv rachotivý zní jako rychlá střelba z pušek (*ta ta ta ta ta . . .* nebo *arrrr . . .*)

Mimo tyto uvedené jsou ještě jiné druhy zpěvu jako *žabka*, *slavičí klokotání* a pod., ale ustupují skoro všechny turám hlavním, ač některé jsou velmi krásné.

15. Které zvuky hyzdí zpěv kanára?

Zpěv kanára hyzdí:

a) Všechny tury tenké, vysoké i špičaté, rovněž tury hluboké, ale měkké a široké, pak nosové a klapavé;

b) všechny krátké, vysoké, špičaté a trhavé zvuky (výkřiky), které postrádají souladu a ucho urážejí.

Tyto a jim podobné zvuky má chovatel ze zpěvu vymýtiti, což se při dobrém předzpěváku obyčejně podaří.

Studujeme-li zpěv dobrého pěvce, pak snadno rozeznáme tury závadné. K závadným turám počítá se také zpěv štěkavý *(iss iss iss iss — is is is is . . .)*, špičatá píšťala *(ti ti ti ti . . .)*, špičatý zpěv zvonivý *(ililililil . . .)* zpěv dutý (je-li měkký ze základním *a*) a široká a divoká knora.

Závadné jsou také přívěsky či mezizvuky: *ei ei ei . . . vei vei . . . vis vis . . . vil vil . . . ving ving . . . terr terr . . . tzep tzep . . . ratč ratč . . . kerr kerr . . . reh reh . . . ciah ciah . . . ci ci ci . . . cit cit cit . . . cipp cipp . . . ciph ciph . . . ceh ceh . . . cepp cepp . . . sisisi . . . ji ji ji . . . gif gif . . . pink pink . . . šepp šepp . . . šapp šapp . . .* Chovatel má hleděti, aby všem takovým zvukům ptáci odvykli.

X. Nemoci kanárů.

1. Jak vyhlíží zdravý kanár?

Zdravý kanár má hladce přiléhající peří, jasné oči, čilý pohyb, žere přiměřeně, při žrádle se s druhy rád hašteří, rád se koupá, po kleci skotačí a pilně zpívá.

2. Které jsou vlastnosti nemocného kanára.

Nemocný kanár je protivou zdravého; má peří načechrané, oči kalné, žere málo nebo až příliš mnoho, málo se koupá, je loudavý a málo

zpívá, ba i umlkne. Na souchotinářích však nelze nemoc jejich tak snadno poznati.

Jakou nemoc kanár má, těžko je poznati, poněvač mnohé nemoci mají stejné příznaky; je tudíž léčení jejich velmi obtížné. Je tedy starostí chovatele, aby vhodným ošetřováním nemocem raději předcházel, než aby měl ptáky léčiti. Odhodláme-li se k tomu, dějž se to způsobem přirozeným, zvláště jen krmivem.

3. Doporučuje se léčení nemocných kanárů?

Všeobecným pravidlem ptáčníků je, že z těžké nemoci vyléčení kanáři nehodí se ani k k chovu, ani ku zpěvu.

Že se k chovu nehodí, s tím souhlasím úplně; ale zpívati mohou vyléčení kanáři ještě i po dlouhá léta.

4. Jak lze nemocem předejíti?

Nemocem předejdeme, když k chovu upotřebíme kanárů úplně zdravých, aby se dědičné nemoci nepřenášely; také nutno je varovati se páření pokrevného. Zob má býti jednoduchý, nesmíme ptáky přecpávati a přechod k jinému krmivu má býti pozvolný. V kleci ať je vždy největší čistota, v místnosti přiměřená teplota a hojnost čerstvého vzduchu i světla.

5. Které jsou nejobyčejnější nemoci kanárů?

Cholera. Známky: kanár otvírá neustále zobáček a vystrkuje jazýček; trus vodnatý, vápnitý, krvavý, jehož se chce zbaviti neustálým třesením ocásku; kanár je mdlý, pije mnoho, nežere a má načechrané peří. Cholera je nejzhoubnější nemocí. Pochází od malých živoků a plísně ve střevách, snadno se přenáší na zdravé ptáky, kteří ve 12—24 hodinách obyčejně umírají. V řídkých případech vydrží několik dnů.

Nemoc zřídka kdy se vyléčí. Především od-

dělí se nemocný od zdravých, vše se řádně vyčistí a desinfikuje karbolkou nebo kreolínem, do nápoje dává se kyselina solná (do putýnky vody 2—3 lžíce) nebo zelená skalice (1 : 500). Voda k pití má se dříve svařiti, v místnosti nechť je teplota stálá 20—25° R a krmivo ať je co nejčistší.

Chraptivost je přechodní nebo trvalá. Přechodní povstává ze slabého nachlazení, průvanu nebo z přílišného namahání; kanáři někteří zpívají, až ochraptí. Chraptivost přechodní pomíjí v několika dnech; často pomůže jen změna místnosti (teplejší pokoj). Příliš ohniví zpěváci, kteří ochraptěli, zatemní se na nějaký čas, nebo se pověsí vedle jiných, aby se viděli, anebo konečně odejme se jim na několik dní vaječné krmivo. Nepomůže-li to, dejme samečka k samičce do místnosti, kde není jiných zpěváků. Trvalá chraptivost povstává silným průvanem, náhlou změnou povětrnosti a suchým teplem; může býti dědičná, může povstati plísněmi usazenými v ústrojích dýchacích, které působí zánět. Také působí tuto nemoc zvláštní červíci v hrtanu. Trvalá chraptivost je z většího dílu nevyléčitelná. Mnozí chovatelé léčí ji medem, který ve zvláštní nádobce ptáku předkládají, žlutým kandysem, jejž rozpouští v odražené vodě a místo nápoje dávají večer nemocnému heřmánkové nebo peprmátové, silně medem slazené thé.

Zob sestává z rovných dílů dobré řepky, lesknice, salátového semene a máku. Chraptivostí trpí kanáři mladí i staří; ve studeném podnebí však se zřídka vyskytuje, protože tam jsou kanáři proti nastuzení otužilejší.

Chudokrevnost je následek vlhkých a studených místností, chudého zobu a povstává také

hmyzem. Pacient je slabý na nohy, sedává na jedné noze, má načechrané peří, zobák a nohy jsou bledé (neklamná známka) a proti svému okolí je úplně lhostejný. Mnozí považují chudokrevnost za pakostnici v nohou. Léčí se silným krmivem (vejcem) a přidáváním několika kapek vína do nápoje. Hmyz třeba práškem vyhubiti.

Některé v studených místnostech přezimované a špatně krmené samičky nemohou mnohdy snésti; dřepí v koutku klece, jsou načechrané, a nepomůže-li se jim záhy, pocházejí. Takové ponořme nejprve do studené vody, zabalme pak do vaty a dejme na hodně teplé místo; ochablé svaly, které vytlačují vajíčko, se roztáhnou a je pomoženo.

Mnozí chovatelé mají za to, že některé samičky při vysedání se potí, čímž slepí se chmýří na mláďatech a tato umírají. Vinou toho není pot samičky, nýbrž špatné zažívání mláďat, z čehož dostávají průjem, zaneřádí sebe i samičku a pocházejí. V takovém případě přeložme mladé do čistého, vřelým slepičím vejcem vyhřátého hnízda, vaječné krmivo promíchejme silně mákem nebo docela odstraňme a do nápoje dejme zelenou skalici (1 : 500). Dbejme největší čistoty, správného krmení, dávejme samičkám častěji vodu ku koupání a starejme se o čerstvý vzduch.

Křeče povstávají z velkého rozčilení, neobyčejného vedra, příliš živného krmiva, z leknutí a končívají smrtí, jestliže se hned při prvním návalu nepoužije vhodného prostředku — studené vody, kterou se pták postříká, nebo do které se ponoří. Příčiny nemoci se pak odstraní. Je-li kanár v páru, má se od samiček odděliti a v jiné místnosti zavěsiti. Z podobných

příčin povstane také *mrtvice*, jejíž následek je z pravidla smrt.

Nadýmání záleží v tom, že se kůže buď na celém těle, buď na některém místě naduje. Příčinou jeho je zkažené krmivo, nastuzení, nečistá pitná voda a nečistota vůbec. — Nadutá kůže se opatrně jehlou propíchne a vzduch vymáčkne.

Nemoc jaterní jeví se fialovou skvrnou pod kostí hrudní, nepřikládá se jí zvláštní důležitosti, pokud je skvrna malá. Rozšíří-li se skvrna po obou stranách břicha, hrozí nebezpečí. Nemocí tou stižených kanárů nemá se upotřebiti k plemenitbě. Nemoc povstává nepochybně ze zkaženého krmiva. Jako lék odporoučí se teplo a suché krmivo, v němž je méně řepky, ale více máku a lněného semene.

Pakostnice jeví se slabostí nohou (ptáci se sotva na bidélku drží) a křečovitým jich stahováním.

Lék: Kafrový a mýdlový líh, čistota a časté posejpání dna klece zahřátým pískem.

Pelichání je přirozený, pravidelný, každoročně se opakující pochod, při kterém staré peří ptáku vypadá a novým se nahradí. Trvá obyčejně 6—12 neděl v srpnu, září a říjnu, zřídka již v červenci a protáhne se mnohdy až do vánoc. Jest to nejobávanější doba pro chovatele, poněvač při neopatrnosti zachází v době té mnoho, zvláště mladých kanárů. Někteří kanáři vypelichají brzo a snadno, ani ve zpěvu neustanou, jiní pelichají dlouho, obtížně a umlknou docela.

Poněvač je pelichání tak vážnou dobou rozepíšeme se o něm poněkud obšírněji. V době té musí míti kanár teplotu 15—16° R, má býti chráněn před průvanem a znepokojením, nesmí se přenášeti do jiné místnosti, ba ani do

jiné klece, nemá se bráti do ruky a ani značnější změna v krmivu nemá se provésti.

Krmivo ať je silné, každodenně vejce, lesknici, loupaný oves, mák, trochu lněného semene a semence, vedle dostatečného množství řepky. Voda k pití odražená, čerstvý vzduch a vzorná čistota. Vlažná voda ku koupání je prospěšná. Každá náhlá změna teploty je osudná.

Krátce před pelicháním nemají se ptáci osamocovati, ale chovati pohromadě v prostorné kleci. Nešetří-li se všeho zde uvedeného, zarazí mnohdy pták v pelichání, a pak je pro tento rok po zpěvu. Některému se pomůže velkým teplem; dáme pod klec hrnec s vařící vodou, klec přikryjeme šatem, aby pára klecí prostupovala, kanár pak obyčejně vypelichá; ne-li, pelichá až přištího roku. Vytrhování peří při nepravidelném pelichání se neodporučuje. Mnohý kanár po vypelichání zpívá sípavě, nepříjemně. Je-li to následek pelichání, přestane chraptění samo. Pochází-li z nastuzení při pelichání, užijme prostředků jak jsou při chraptivosti uvedeny.

Mladí kanáři při prvním pelichání ztrácejí jen malá pírka, staří ptáci i péra z ocasu a křídel.

Který kanár řádně nevypelíchal, nepřipouštěj se k plemenění. Takový pelichá příštím rokem brzo a mláďata špatně krmívá.

Průjem povstává ze zkaženého zobu, z přecpání těžkým krmivem, z nastuzení a z příliš studené vody. Výkaly jsou řídké, žluté nebo nazelenalé, řiť je zanícená, peří kolem slepené a trusem znečistěné. Silný průjem je vždy považlivý a nakažlivý. Lék: směs máku, lněného semene, mačkaného semence a zelená skalice do nápoje (1:500). Churavci mají býti v teple a peří znečistěné se jim umývá vlažnou vodou.

Průjem vápnatý je nejzhoubnější nemoc a zřídka vyléčitelnou. Kanáři umírají při nadu řelém životě, s křečovitě staženýma nohama. Trus je zelenavě bílý a vápnatý. Příčinou jsou malouncí rostlinní cizopasníci, kteří se snadno přenášejí. Známky: silný průjem se žlutě špinavými, řídkými, sliznatými, vápnatými výkaly, které později dostávají barvu zelenavou, chuť k žrádlu mizí, časté vrhnutí řídkého, žlutavého slizu, ptáci sedí mdle se svěšenými křídly a načechraným peřím, mají velkou žízeň, třesou se, dostávají křeče, potácejí se sem a tam a konečně umírají. Touto nemocí ochuravělý pták má se ihned odstraniti, klec se vymyje chlorovou vodou a do čistého krmiva přidává se v cukru utřená reveň.

Rýma jeví se častým kýcháním, kroucením hlavy, sliznatým výtokem z nosních dírek a léčí se dehtovými parami (na 100 částí vody 1 část dehtu). Nosní dírky potírají se nesoleným tukem.

Tipec je vlastně katar povstalý ze zanedbané rýmy nebo následkem náhlé změny povětrnosti. Horní pokožka jazyka ztvrdne, nosní dírky jsou ucpané, kořen zobáčku sežloutne, peří na hlavě se načechrá, jazyk je horký a kanár často kýchá.

Léčí se vždy teplým, vlhkým vzduchem nebo napařováním, podáváním másla a kousku slaniny. Do nápoje kousek cukru nebo medu. Strhování ztvrdlé špičky s jazyku je nesmyslné týrání.

Úbytě. Kanáři obyčejně mnoho žerou a přece jsou stále hubení a mají naduřelé břicho. Léčí se změnou krmiva. Zob má býti snadno ztravitelný (loupaný oves), a ptáci mají se držeti v teple.

Tuberkule plic jsou nejvíce dědičné; také povstanou chovem kanárů v příliš teplých místnostech. Známky jako při zánětu plic, ale zvýšené. Kanáři velmi zhubení. Tuberkule jsou nevyléčitelné.

Vředy na pazourkách léčí se koupáním pazourků ve vlažném odvaru heřmánkovém a potíráním 2% mastí karbolovou (1 část kyseliny karbolové a 50 částí vaselinu.)

Zácpa povstává nahromaděním nestrávených zbytků krmiva ve střevech, krmením příliš olejnatého zobu (semencem). Nemoc se z počátku velmi snadno přehlídne. Kanár ustavičně snaží se zbaviti trusu, má načechrané peří a mnoho spí. V počátcích není nemoc nebezpečná a snadno se vyléčí zeleným krmivem, ustrouhanou mrkví, jablkem, na měkko vařeným vejcem s jemně utlučeným sucharem a 20 kapkami ricinového oleje. Při pokročilé zácpě pomáhá klystýr. Špendlíkovou hlavičku namočíme do tepléhо ricinového nebo dřevěného oleje a opatrně do řiti vstrčíme. Jistě účinkuje, dáme-li kanáru jednou nebo dvakrát denně několik kapek ricinového oleje.

Zácpa řitní žlázy. Tučná žláza řitní (biskup), z níž se vylučuje tuk, kterým ptáci peří potírají, naběhne a ztvrdne. Žláza maže se jednou denně olivovým olejem, kanáru se dá hojně zeleného krmiva, aby dostal mírný průjem. Hnisá-li žláza, potírá se glycerinem nebo karbolovou vodou (1:500) a hnis pomocí jehly se mírným tlakem vymačká.

Propichování jehlou, dokud žláza nehnisá, nepomáhá.

Zánět pazourků léčí se koupáním pazourků ve vlažných mydlinách. V kleci má býti sucho a čisto, neboť zánět povstává obyčejně z vlhka.

Zánět plic jeví se obtížným, krátkým, rychlým, hvízdavým dýcháním při otevřeném zobáčku, horkými prsy, nechutí, bolestným kašlem, vyhazováním žlutavého, krvavého slizu, smutkem a sípavým zvukem, zvláště v noci. Léčí se vlhkým a teplým vzduchem, chilským ledkem, jehož se dá do nápoje jako zrnko máku, nebo 0·02—0·03 gr. čisteného ledku.

Zánět průdušnice povstává z nachlazení, z příliš studené vody a z průvanu. Dýchání rychlé a chraptivé, časté kýchání a horečka. Lék: vlažná voda k pití, med a kandys do nápoje, napařování. Na 1 litr vody kávová lžička kreolínu, což se dá v hrnci pod klec.

Zánět řitní žlázy (biskupa). Známky i léčení jako při zácpě řitní žlázy.

Zánět střevní (sněť). Příčinou je nastuzení a špatné krmivo. Kanár zhubení, naduří mu zadeček (zvláště u mláďat v hnízdě patrno), zčervenají mu střeva a trus zbarví se černo-zeleně. Zánět ten je nakažlivý a snadno se přenáší znečistěným nápojem a zobem. Kanáři nemají býti pověšeni nade dveřmi, nebo blízko špatně přiléhajících oken, aby nenastydli.

Mokrý zob a příliš navlhčené krmivo vaječné škodí zvláště mladým. Léčení: zvýšení teploty, přeložení mladých do čistého hnízda z chlupů a cupaniny, stavící zob (mák), zastavení krmení vejcem a řepkou. Krmí se loupaným ovsem a lesknicí; do nápoje se přidává několik kapek červeného vína, řezavý hřebík, nebo prášek z dřevěného uhlí. Čistota a zdravý vzduch nezbytny. Pacient se od zdravých oddělí.

Záškrt působí rostlinní cizopasníci. Kanár kašle, kýchá, obtížně dýchá s otevřeným zobáčkem, kroutí hlavičkou, vyhazuje zapáchající sliz, obtížně polyká, chňapá po vzduchu, věsí křídla,

má mdloby, průjem, třesení, žízeň, zimnici a často zavírá oči. Z nosu vytéká žlutá, mazlavá tekutina, obočí naběhne a bývá zalepené. Sídlem nemoci jsou sliznice v hrtanu, v průdušnici, nosu, střevech a v mázdře oční. Nemoc trvá nejdéle 2 neděle a končí obyčejně smrtí. Léčení bývá marné. Kdo je chce zkusiti, dávej do nápoje kyselinu karbolovou (1:500) a potírej zmíněným roztokem churavé sliznice. Úlevu působí kreolínové páry a teplo.

Zdužnělost jen zřídka se vyskytuje, a to nejvíce u starých kanárů krmených míchanicí a ovocem. Kanár obtížně dýchá, má tvrdé výkaly, je lenivý a málo zpívá. Nemoc se léčí řepkou, zeleným krmivem, přistřihnutím drápků; kanár dá se do větší klece a dává se mu častěji voda ku koupání.

Zlámaniny vyskytují se zřídka. Zláme-li si kanár nohu nad kotníkem, zhojí se mu sama, jen dá-li se do zvláštní klece, aby měl klid. Neškodí ovšem dáti nohu do proužků z lepenky, ovázati nití a zalepiti klihem. Kanára máme tak dlouho podržeti v ruce, až klíh uschne.

Žravost působí vadné zažívání nebo ptačí roztoči. Roztoči vyssávají ptákům krev, kterouž tito nahraditi chtějí velkým množstvím potravy. Možno tedy předejíti nemoci čistotou. Žravost jeví se tím, že pták zob neustále rozdrobuje, aniž by ho mnoho požil a vyměšuje mnoho měkkého, šedavě-černého trusu. Je-li příčinou nemoci vada v zažívání, držme nemocného ptáka v teple, krmme jej směsí máku, loupaného ovsa, semene salátového, k čemuž přidáme trochu mačkaného semence a občasně kousek jablka. Do nápoje dávejme zelenou skalici (1:500).

XI. Kanár jako zboží obchodní.

1. Je kanár důležitým zbožím obchodním?

Kanár stal se v posledním čase důležitým zbožím obchodním. V Německu, zvláště na Harcu trží za kanáry každoročně miliony zlatých a četné rodiny živí se slušně jen chovem kanárů. I my Čechoslované posíláme každoročně slušný obnos do Německa, jako bychom sami nedovedli vychovati dobrých pěvců. To nutno by přestalo! Co mohou jiní, můžeme my také. Přičiňme se, abychom kanáry kupující obecenstvo sami uspokojili a tak zamezili dovoz z Německa. Nebylo by lichotivým pro nás, abychom stále záviseli na Německu. Sdružme se a zbližme v některém českém listu a pracujme vší silou k povznesení chovu domácího.

Neupírám německým chovatelům mistrovství, ale co dovedou oni, můžeme dokázati také my.

2. Co jest povinností našeho obecenstva vůči domácím chovatelům kanárů?

Povinností našeho obecenstva je, aby nakupováním domácích kanárů domácí chov podporovalo, a to tím více, že harčtí kanáři původní jsou již tak schoulostivělí, že dlouho nevydrží, pročež ani není radno jich kupovati.

3. Jaká je spotřeba kanárů a mohli-li by se kanáři při rozšířeném chovu vyvážeti?

Spotřeba kanárů je velmi značná, tak že ještě mnoho vody uplyne, než z domácího chovu ji ukryjeme. Pak teprve mohlo by se pomýšleti na vývoz, a to do Ruska, kam se dnes veliké množství kanárů z Německa dováží. Při dobrém zboží dali by nám Rusové jistě přednost.

4. K čemu máme hleděti, aby domácí chov kanárů vynikal?

Aby domácí chov vynikal, dlužno hleděti nejen k zpěvu modernímu, který snad jen několika chovatelům se líbí, ale i k zpěvu rozmanitému, uchu lahodícímu, který žádá obecenstvo. Chov budiž co možno přirozený, aby se vychovali ptáci zdraví, otužilí, kteří by po léta byli potěšením majitelů a ku cti sloužili chovatelům, čemuž přeji ze srdce plného zdaru!

OBSAH.

		Str.
	Předmluva	3
I.	Účel chovu kanárů	4
II.	Životopis, plemena a odrůdy kanárů	4
III.	Výběr kanárů k plemenění	9
IV.	Zob kanárů	12
V.	Pohlaví a stáří kanárů	15
VI.	Míšenci	16
VII.	Rozplemeňování kanárů	18
VIII.	Výcvik mladých kanárů	28
IX.	Zpěv harckých kanárů	31
X.	Nemoci kanárů	36
XI.	Kanár jako zboží obchodní	46

Knihkupectví **A. Reinwart**, nakladatelství **v Praze.**

Akvarium, jeho živočišstvo a rostlinstvo. Návod ku zřizování a ošetřování akvarií a terrarií. Napsal J. Kafka. S četnými obrazy. Za 1 K 28 h, poštou 1 K 38 h.

Holubářství. Sepsal MUDr. Vladislav Šir. Druhé vydání. S četnými vyobr. Za 1 K, poštou 1 K 10 h.

Domácí zahrada. Podrobný návod k zařizování, okrašlování a udržování zahrad všeho druhu. Sepsal M. Fulín. Se 130 vyobrazeními. Za 4 K 80 h, poštou 5 K.

Zlatá pokladnice pro hospodáře a hospodyně. Sbírka rad, pokynů a předpisů, týkajících se všech směrů hospodářství polního i domácího, chovu zvířectva, ošetřování rostlin, zahradnictví a sadařství, hubení škůdců atd. Sestavila redakce „Hospodáře československého". Díl I.—V. po 1 K 60 h, poštou po 1 K 70 h.

Právní poměry sousedů k sobě i obci. Příruční knížka pro starosty, obecní výbory, předsedy, spolky hospodářské a vůbec pro každého, komu na povinnostech i právech sousedů k sobě i obci záleží. Sebral Al. J. Benč. S vyobr. za 80 h, poštou 90 hal.

Květinářství. Úplný praktický návod ku pěstování rostlin v domácnosti. Sepsal M. Fulín. S vyobrazeními 1 K 60 h, poštou 1 K. 70 h.

Praktická česká kuchařka pro každou domácnost. Prakticky sebrala a zkusila Gabriela Triwaldová. Za 1 K 40 h, poštou 1 K 50 h, váz. 1 K 80 h, poštou 1 K 90 h.

Med potravou a lékem. Praktické naučení o medu, jeho vlastnostech výživných a léčebných i jeho používání v domácnosti. Druhé vydání uspořádal Václav Hutter. S vyobrazeními. Za 60 h, poštou 65 h.

Chytání ryb na udici. Poučení, jak lze ryby všech druhů na udici rozmanitými způsoby chytati, jak nářadí rybářské si pořizovati a nástrahy rybí připravovati. Napsal Jan Koch. S vyobrazeními. Za 1 K, poštou 1 K. 10 h.

Bylinářství, kořenářství čili herbář. Sestavil dle vlastní zkušenosti Martin Fulín. S 90 vyobrazeními. Za 1 K 60 h, poštou 1 K 70 h.

Zavařování, nakládání a zužitkování veškerého ovoce, zeleniny, hub a bylin v domácnosti. Sepsal Čeněk Vorlíček cukrář. Vydání druhé, značně rozmnožené. Za 1 K 60 h, poštou 1 K 70 h.

Výroba másla, tvarohu a sýra v domácnosti. Napsala Marie Orlová. S četnými vyobraz. Za 1 K, poštou 1 K 10 h.

Králikářství. Nauka o chovu všeho druhu králíků, jich ošetřování, plemenění, zužitkování, s podrobným popisem jich nemocí a léčení. Sepsal MUDr. Vl. Šir. S četnými vyobr. Druhé vyd. upravil Jan Kálal. Za 80 h, poštou 90 h.

Knihkupectví **A. Reinwart,** nakladatelství **v Praze.**

Jedlé houby lesů českých i moravských. Jejich sbírání, sušení, nakládání a upotřebení v domácnosti. Napsal A. A. May. Za 40 hal., pošt. 45 h.

Spolehlivý a dokonalý prostonárodní hubitel veškerých škodlivých živočichů (všelikých neřestí) jak v domácnosti, tak i v zahradě, poli, lese a louce se vyskytujících. Sestavil Jar. Čermák. Za 40 hal., poštou 45 hal.

Jídla a nápoje pro nemocné. Obsahují 332 předpisů. Napsala H. Dumková. Za 1 K 20 h. pošt. 1 K 30 h.

Zdárný chov drůbeže. Napsal Jos. Jeřábek. S vyobr. Za 80 h., poštou 85 hal.

Chov a cvičení psů stavěcích, pro službu v poli, lese a ve vodě. Napsal Karel Hrubý. S barv. obrazy. Za 1 K 80 hal., poštou 1 K. 90 hal.

Určování počasí. Souhrn návodů dle nichž lze určiti povětrnost, která nastati má. Napsal B. Brandejs. Za 1 K 20 hal., poštou 1 K 30 hal.

Výroba slivovice. Sepsal H. V. Burian. Za 40 hal., poštou 45 hal.

Drobné ovoce. Pěstování, jakož i zužitkování všech druhů drobného ovoce Napsal Jos. Horník. S vyobr. Za 1 K 40 hal., poštou 1 K 50 hal.

Ovocná oranžerie. Návod jak pěstovati ovocné stromy v nádobách. Napsal M. Fulín. S vyobr. Za 60 hal., poštou 65 hal.

Mlékařství a sýrařství. Sepsal R. Purghart. S vyobraz. Za 1 K 20 hal., poštou 1 K 30 hal.

Drůbežnictví. Sepsali Jan Řezáč, L. Doležal a J. Datel. S četnými vyobr. Za 1 K 40 h., poštou 1 K 50 hal.

Praktický včelař. Sepsal Jan Datel. Čtvrté vyd. S čet. illustr. Za 2 K., poštou 2 K 10 hal.

Hlemýžď zahradní a jeho žír. Napsal Dr. Fr. Sitenský. Za 40 hal., poštou 45 hal.

Vosk, jeho čistění, cena a užití. Napsal Václ. Jakš. S vyobr. Za 60 hal., poštou 65 hal.

☛ **Podrobné seznamy našich knih zasíláme na požádání zdarma a franko.**

Jul. Janů, Prahr